

WARIANT 1.1 / 2.1

ZMIENNOWILGOTNE ŁĄKI TRZĘŚLICOWE

Obejmuje następujące sposoby użytkowania:

- użytkowanie **kośne**,
 - użytkowanie **kośno-pastwiskowe** – w uzasadnionych przypadkach dopuszczonych przez eksperta przyrodniczego
- oraz
- użytkowanie **naprzemienne** – w przypadku gdy ekspert przyrodniczy dopuścił użytkowanie kośno-pastwiskowe

- 1) Nie nawozi się i nie wapnuje.
- 2) Częstotliwość koszenia – jeden pokos co roku, a w uzasadnionych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego co 2 lata;
- 3) Koszenie w terminie od dnia 1 września do dnia 31 października, a w uzasadnionych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego, na przykład w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku – od dnia 15 czerwca do dnia 30 czerwca;
- 4) Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku;
- 5) Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–20% powierzchni tej działki; w dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;
- 6) Dla działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 0,5 ha jest dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość;
- 7) Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym wypas po pokosie w terminie od dnia 1 września do dnia 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 dużych jednostek przeliczeniowych, zwanych dalej „DJP”, na hektar oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.

WARIANT 1.2/ 2.2

ZALEWOWE ŁĄKI SELERNICOWE I SŁONOROŚLA

Obejmuje następujące sposoby użytkowania:

- użytkowanie **kośne**
- użytkowanie **kośno-pastwiskowe**
- użytkowanie **pastwiskowe**

albo

- użytkowanie **naprzemienne**

1) **Wymóg obowiązkowy dla wszystkich typów użytkowania – nie nawozi się i nie wapnuje.**

2) **Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym:**

- a) Częstotliwość koszenia – jeden lub dwa pokosy w roku; **liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego.**
- b) **Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do dnia 30 września.**
- c) **Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy** (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej **nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.**
- d) Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej lub działki przyrodniczej o powierzchni wynoszącej 5–20% powierzchni tej działki; w przypadku stosowania dwóch pokosów w roku pozostawia się te same fragmenty działki rolnej lub działki przyrodniczej nieskoszone, a w przypadku pokosów w dwóch kolejnych latach pozostawia się inne fragmenty nieskoszone.
- e) Dla działek rolnych lub działek przyrodniczych nieprzekraczających powierzchni 1 ha jest dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej lub działki przyrodniczej, **jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.**
- f) **Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym – jeden pokos i wypas po pokosie nie później niż do dnia 15 października**, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.

3) **Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu pastwiskowym:**

- a) **Wypas w terminie od dnia 1 maja do dnia 15 października**, przy obsadzie zwierząt od 0,3 DJP do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.
- b) Jest dopuszczalny wypas przez cały rok koników polskich i koni huculskich, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu, **jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.**
- c) **Coroczne wykoszenie niedojadów** (raz w roku) w terminie **od dnia 15 lipca do dnia 31 października.**
- d) **Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy** (w tym **niepozostawianie rozdrobnionej biomasy**) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej **nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.**

WARIANT 1.3 / 2.3

MURAWY

Obejmuje następujące sposoby użytkowania:

- użytkowanie **pastwiskowe**
 - użytkowanie **kośne lub kośno-pastwiskowe** – w uzasadnionych przez eksperta przyrodniczego przypadkach
- oraz
- użytkowanie **naprzemienne** – w przypadku gdy ekspert przyrodniczy dopuścił użytkowanie kośne lub kośno-pastwiskowe

- 1) **Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania – nie nawozi się i nie wapnuje.**
- 2) **Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu pastwiskowym:**
 - a) **Wypas** w terminie **od dnia 1 maja do dnia 15 października**, przy obsadzie zwierząt od 0,3 DJP do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.
 - b) **Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata**, w terminie **od dnia 1 sierpnia do dnia 31 października**.
 - c) W przypadku niedojadów – **zebranie i usunięcie skoszonej biomasy** (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej **nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku**.
- 3) **Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym:**
 - a) Częstotliwość koszenia – **jeden pokos w roku**, a w **uzasadnionych przypadkach** określonych przez eksperta przyrodniczego – **co 2 lata**.
 - b) **Koszenie** w terminie **od dnia 1 sierpnia do dnia 31 października**,
 - c) Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej lub działki przyrodniczej o powierzchni wynoszącej 5–20% powierzchni tej działki; w dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) pozostawi się inne fragmenty nieskoszone.
 - d) Dla działek rolnych lub działek przyrodniczych nieprzekraczających powierzchni 0,5 ha jest dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej lub działki przyrodniczej, **jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni** taką możliwość.
 - e) **Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy** (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej **nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku**.
 - f) **Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym** – **wypas** w terminie **od dnia 1 maja do dnia 15 października**, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.

WARIANT 1.4 / 2.4

PÓLNATURALNE ŁĄKI WILGOTNE

Obejmuje następujące sposoby użytkowania:

- użytkowanie **kośne**
- użytkowanie **kośno-pastwiskowe** – w uzasadnionych przypadkach dopuszczonych przez eksperta przyrodniczego jest możliwy wypas po pokosie przy użytkowaniu jednokośnym oraz
- użytkowanie **naprzemienne** – w przypadku gdy ekspert przyrodniczy dopuścił użytkowanie kośno-pastwiskowe

1) Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania:

- a) Dopuszczalne jest ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.
- b) Nie wapnuje się.

2) Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym:

- a) Częstotliwość koszenia – jeden lub dwa pokosy w roku; liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego,
- b) Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do dnia 30 września.
- c) Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–20% powierzchni tej działki; w przypadku stosowania dwóch pokosów w roku pozostawia się te same fragmenty działki rolnej nieskoszone, a w dwóch kolejnych latach pozostawia się inne fragmenty nieskoszone.
- d) Dla działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha jest dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.
- e) Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.
- f) Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym – wypas po pokosie w terminie od dnia 15 lipca do dnia 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.

WARIANT 1.5 / 2.5

PÓLNATURALNE ŁĄKI ŚWIEŻE

Obejmuje następujące sposoby użytkowania:

- użytkowanie **kośne**
 - użytkowanie **kośno-pastwiskowe**
 - użytkowanie **pastwiskowe**
- albo
- użytkowanie **naprzemienne**

1) Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania

- a) Jest dopuszczalne ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.
- b) Wapnowanie jest dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.

2) Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym

- a) Częstotliwość koszenia – jeden lub dwa pokosy w roku; liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego.
- b) Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do dnia 30 września.
- c) Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.
- d) Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–20% powierzchni tej działki; w przypadku stosowania dwóch pokosów w roku pozostawia się te same fragmenty działki rolnej nieskoszone, a w dwóch kolejnych latach pozostawia się inne fragmenty nieskoszone.
- e) Dla działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha jest dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.
- f) Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym – jeden pokos i wypas po pokosie nie później niż do dnia 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.

3) Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu pastwiskowym

- a) Wypas w terminie od dnia 1 maja do dnia 15 października, przy obsadzie zwierząt od 0,3 DJP do 1,0 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.
- b) Jest dopuszczalny wypas przez cały rok koników polskich i koni huculskich, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha oraz obciążeniu do 10 DJP/ha gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.
- c) Coroczne wykoszenie niedojadów (raz w roku) w terminie od dnia 15 lipca do dnia 31 października.
- d) W przypadku niedojadów – zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.

WARIANT 1.7 / 2.7

Obejmuje następujące sposoby użytkowania:

- użytkowanie **kośne**
- użytkowanie **kośno-pastwiskowe**,
- użytkowanie **pastwiskowe**

albo

- użytkowanie **naprzemienne**

1) Wymogi **obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania**

- a) Nie wałuje się, nie włókuje się i nie stosuje gnojowicy w terminie od dnia 1 marca do dnia 1 sierpnia.
- b) Dopuszcza się wapnowanie.
- c) Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) – w przypadku użytkowania kośnego, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.
- d) Nie stosuje się zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych innych niż wymienione w lit. a w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do dnia 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

2) Wymogi **obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym**

- a) **Przy użytkowaniu kośnym:**
 - dwa pokosy w roku – pierwszy pokos od dnia 15 czerwca i do dnia 10 lipca, drugi pokos od dnia 15 sierpnia do dnia 31 października;
 - w uzasadnionych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego **dopuszcza się jeden pokos w roku** w terminie od dnia 15 czerwca do dnia 31 października – w przypadku siedlisk o podłożu torfowym.
- b) **Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym** – jeden pokos w roku w terminie od dnia 15 czerwca do dnia 15 lipca.
- c) Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej lub działki przyrodniczej o powierzchni wynoszącej 5–10%; w przypadku stosowania dwóch pokosów w okresie roku pozostawia się te same fragmenty działki rolnej lub działki przyrodniczej nieskoszone, a w dwóch kolejnych latach pozostawia się inne fragmenty nieskoszone.
- d) W odniesieniu do działek rolnych lub działek przyrodniczych, których powierzchnia nie przekracza 1 ha, jest dopuszczalne, w uzasadnionych przypadkach, zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonej i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.
- e) **Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy) w terminie do 2 tygodni po pokosie;** biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej **nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.**
- f) **Przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym** – wypas po pokosie **nie później niż dnia 31 października** przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 2 DJP/ha lub od 0,2 do 1 DJP/ha, w przypadku siedlisk o podłożu torfowym, i obciążeniu 10 DJP/ha.
- g) **Przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym w pierwszym roku realizacji zobowiązania,** w sytuacji odtwarzania zdegradowanych siedlisk (łąki nieużytkowane od wielu lat *lub* łąki z gatunkami niepożądanymi określonymi w metodyce, o której mowa w § 5 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia) **w uzasadnionych i określonych przez eksperta przyrodniczego przypadkach** dopuszcza się:

- wykonanie do 3 pokosów w roku w okresie od dnia 15 czerwca do dnia 30 listopada;
- niepozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej.

3) Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu pastwiskowym

- Sezon pastwiskowy – od dnia 10 maja do dnia 30 listopada na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub od dnia 20 maja do dnia 30 września na obszarach powyżej 300 m n.p.m.
- Do dnia 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, a po dniu 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha.
- Jest dopuszczalny wypas przez cały rok koników polskich i koni huculskich; w okresie od dnia 10 maja do dnia 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt od 0,2 do 1 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha a po dniu 20 lipca wypas przy obsadzie zwierząt do 2 DJP/ha i obciążeniu do 10 DJP/ha, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość.
- Obowiązek wykoszenia niedojadów nie rzadziej niż raz na 2 lata w terminie od dnia 1 sierpnia do dnia 15 listopada.
- W przypadku niedojadów – zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym niepozostawianie rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub działki przyrodniczej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.
- W pierwszym roku realizacji zobowiązania, w sytuacji odtwarzania zdegradowanych siedlisk** (łąki nieużytkowane od wielu lat lub łąki z gatunkami niepożądanymi określonymi w metodyce, o której mowa w § 5 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia), **w uzasadnionych i określonych przez eksperta przyrodniczego przypadkach dopuszcza się** zwiększenie obsady wypasanych zwierząt do 3 DJP/ha (obciążenie do 10 DJP/ha) gruntów objętych płatnościami rolno-środowiskowo-klimatycznymi w ramach wariantu.